



Miljødirektoratet
Postboks 5672, Sluppen
7485 Trondheim

Kopi: Klima- og miljødepartementet

1. desember 2014

Høringsuttalelse – forslag om endring av verneforskrift for Sørдалen naturreservat i Bremanger kommune – Sogn og Fjordane

Naturvernforbundet, Natur og Ungdom og SABIMA vil med dette uttale oss til Miljødirektoratets forslag om endring av verneforskrift for Sørдалen naturreservat om å tillate fremføring av 420 kV kraftlinje gjennom naturreservatet.

Natur og Ungdom, SABIMA og Naturvernforbundet ber Miljødirektoratet om å trekke forskriftsendring for Sørдалen naturreservat, av hensyn til nasjonale naturverdier og viktig presedensvirkning. Sørдалen har fått strengeste vern på grunn av usedvanlige forekomster av urskogspreget kystfurusskog med mange rødlistearter. Gammel barskog med urskogspreg er en naturtype det er svært lite igjen av i Norge, hvor fragmentering er en stor trussel for naturtypen. Dette er en viktig sak, både på grunn av de store og sjeldne naturkvalitetene i naturreservatet og fordi avgjørelsen vil være av tung prinsipiell karakter. Naturreservater er vår strengeste form for vern. Å tillate inngrep gjennom så strengt beskyttede områder når det finnes andre alternativer for linje, vil svekke det rettslige vernet, og skape en uheldig presedens. En forskriftsendring der ny kraftlinje tillates gjennom Sørдалen naturreservat vil medføre klare brudd på naturmangfoldloven § 4, 5 og § 37. Det er svært problematisk at Statnett gang på gang legger opp til traseer gjennom eksisterende verneområder eller foreslåtte verneområder, og at NVE og OED gir konsesjoner uten at det er hentet tillatelser etter verneforskrifter, og på den måten tvinger frem dispensasjoner i verneområder. Vi krever en gjennomgang av denne svært uheldige og tvilsomme praksisen.

Bakgrunn

Olje- og energidepartementet trosset faginstansen NVE og gav konsesjon til bygging av en 420kV kraftlinje gjennom Sør-dalen naturreservat den 21.12.2011, uten at det på forhånd var søkt om og innvilget dispensasjon fra verneforskriften slik det er påkrevet. Etter at konsesjonen var gitt, sendte Statnett søknad (10.12.2012) om dispensasjon fra verneforskriften til Fylkesmannen i Sogn og Fjordane som er forvaltningsmyndighet for verneområdet. Fylkesmannen avsto dispensasjonssøknaden (19.02.2013) da kraftlinja ikke var forenelig med verneformålet, og ville føre til store inngrep i gammel verneverdig skog. Statnett påklaget så Fylkesmannens vedtak, og saken ble sendt videre til Miljødirektoratet for videre klagebehandling. Miljødirektoratet skrev i sin anbefaling til Klima- og miljødepartementet at fylkesmannens vedtak bør fastholdes og viste til at naturmangfoldloven § 48 ikke gir adgang til å gi dispensasjon gjennom verneområder dersom det finnes alternative traseer som ikke berører verneområdet. Til tross for Miljødirektoratets klare faglige fraråding, gav Klima- og miljødepartementet dispensasjon etter verneforskriften til kraftlinja (29.5.2013). Her vektla KLD hensynet til vesentlige samfunnsinteresser i tiltaket større vekt enn verneverdiene. Grunneierne saksøkte i juni 2013 daværende Miljøverndepartementet vedrørende gyldigheten av dispensasjonen, men tapte saken i Oslo Tingrett i desember 2013. Ankesaken kommer opp i Borgarting lagmannsrett februar 2015. I mellomtiden gav Gulating lagmannsrett 27. juni 2014 i en nå rettskraftig kjennelse grunneierne medhold, og kom til at selve konsesjonsvedtaket er fattet på feil grunnlag og dermed er ugyldig. Likevel nekter OED å gjøre om vedtaket.

Nå har Klima- og miljødepartementet instruert Miljødirektoratet om å sende en forskriftsendring på høring der det foreslås en endring i verneforskriften for å nedfelle det formelle grunnlaget for bygging av kraftledningen gjennom naturreservatet i samsvar med Olje- og energidepartementets konsesjonsvedtak (21.12.2011), i tillegg til den allerede innvilgede dispensasjonen (29.5.2013).

Forskriftsendringen er sendt på høring uten å opplyse allmenheten om at myndighetene også har gitt konsesjon til bygging av en ny 132kV gjennom Sør-dalen naturreservat. Lignende forskriftsendringer er for øvrig ikke iverksatt i de tre andre naturreservatene i konsesjonssaken.

I Klima- og miljødepartementets vedtak ble det vist til at en traséendring ville kreve ny konsesjon, noe som ville forsinke ferdigstillingen av kraftledningen, og dermed medføre at kraftforsyningen til Midt-Norge ikke sikres så raskt som hensynet til kraftforsyningsikkerheten krever. Den skisserte alternative trasé var derfor ikke lenger et aktuelt alternativ.

Det er svært bekymringsverdig at Klima- og miljødepartementet går så langt at de tvinger fram en forskriftsendring, med begrunnelse om at det skal kunne gå kjappere å endre en hel verneforskrift for et område som er beskyttet av det strengeste vernet vi har i Norge, fordi en ny konsesjonsbehandling hos NVE vil ta for lang tid. Vel vitende om at det finnes flere mulige alternativer som er mindre konfliktfylte.

Internasjonalt forpliktet

Norge er internasjonalt forpliktet til å stanse tap av biologisk mangfold innen 2020. Over halvparten av de truede artene i Norge lever i skog og trues hovedsakelig av oppstyking og forringelse av leveområder. Skogvern er derfor et av de viktigste tiltakene for å redde naturmangfoldet. Norge har så lite gammelskog at for å nå ti prosent skogvern, som er et minimum for å bevare de truede artene og innfri internasjonale forpliktelser, må skog restaureres.

Den største trusselen mot biomangfoldet i Norge er at artenes leveområder blir ødelagt og oppdelt. Det er kritisk at verneområder svekkes og oppheves. Vern er den eneste måten å sikre uforstyrrede livsmiljøer over lang tid, som mange arter trenger for å overleve.

Verneområder

Vi finner det svært problematisk at Statnett gang på gang legger opp til traseer gjennom eksisterende verneområder eller foreslåtte verneområder. Søknadene utbygging i Balsfjord - Hammerfest, Namsos - Roan, Roan - Storheia og Storheia - Orkdal/Trollheimen er eksempler på dette. I flere av disse har Statnett konsesjonssøkt utbygging av kraftlinjer gjennom naturreservater. Naturreservater er den strengeste formen for vern vi har i Norge, og utbygging av kraftlinjer gjennom disse vil undergrave verneformålet og bruken av denne verneformen.

Sørdalen naturreservat

Sørdalen naturreservat (vernet ved kgl.res. 17.12.1999) har sjeldne og uvanlig store naturverdier som kystfuruskog, i form av både gammel naturskog og urskogs nær skog, og boreal fururegnskog. En del av furuskogen er urskogs nær (og noen partier kanskje genuin urskog). Artsmangfoldet er spesielt, med både naturskogsarter knyttet til død ved, og oseaniske moser. Det er påvist 8 rødlistearter ihht. 2010-rødlista (3 VU, 5 NT). Området er vurdert til å være av nasjonal verdi, svært viktig (verdi A).

Det omsøkte tiltaket er i strid med verneformålet og kan påvirke verneverdiene betydelig. Gammel barskog med urskogs preg er en naturtype det er svært lite igjen av, og hvor fragmentering er en stor trussel for naturtypen. En forskriftsendring der ny kraftlinje tillates gjennom Sørdalen naturreservat vil etter vår vurdering medføre klare brudd på naturmangfoldlovens forvaltningsmål for naturtyper og arter § 4 og § 5.

Dette er en viktig sak, både på grunn av de store og sjeldne naturkvalitetene i naturreservatet og fordi avgjørelsen vil være av tung prinsipiell karakter. Store inngrep i naturreservat, vil kunne påvirke allmennhetens respekt for verneområder. Når strengeste vern er så viktig at grunneiere ikke kan utnytte området, mens Statnett kan føre betydelig skade, vil folk miste respekten for skånsom og sporløs ferdsel i naturreservater. Den styrken områdevern har hatt som rettslig barriere mot inngrep, blir alvorlig svekket dersom Statnett får bygge gjennom reservatet. Det vil gi grunnlag for å spørre om rettsstaten er lik for alle.

Brudd på naturmangfoldloven

Ugyldig konsesjonsvedtak

Olje- og energidepartementet gav konsesjon til 420 kV kraftlinje gjennom Sørdalen naturreservat, uten at det på forhånd var søkt om og innvilget dispensasjon fra verneforskriften slik det er påkrevet. Dette er et klart brudd på naturmangfoldloven § 48, som sier at dersom et tiltak trenger «*tillatelse både etter verneforskriften og etter annet lovverk, kan tiltakshaver velge å søke om tillatelse parallelt. Vedtak skal i slike tilfeller først fattes etter verneforskriften, dersom ikke annet følger av verneforskriften eller forvaltningsmyndighetens samtykke.*». Det er i tillegg vanlig forvaltningspraksis at dersom et tiltak krever tillatelse etter flere lovverk, må tiltaket godkjennes etter det strengeste lovverket først, som i dette tilfellet er verneforskriften.

Det er meget kritikkverdigg at det i denne konkrete konsesjonssaken (420 kV Ørskog – Fardal) er blitt gitt tillatelse til bygging gjennom totalt fire verneområder uten at det er søkt om dispensasjon før etter at

konsesjonen er gitt. De tre andre verneområdene er Gjevenesstranda, Eikvolltjønna og Lindvik. Vi ser at praksis med å vedta konsesjon og dermed tvinge frem en dispensasjon fra verneområder fortsetter utover Ørskog – Fardal saken. Det ser man i flere prosjekter som f.eks. 420 kV Balsfjord – Hammerfest (Lullefjellet), 132 kV Sandane – Reed (Kolebakkane) hvor status er at konsesjon er gitt til bygging gjennom reservater til tross for alternative traséer. Dette er et tydelig eksempel på at praksisen hos NVE og OED må endres, da den er direkte lovstridig. Det opprinnelige konsesjonsvedtaket til OED er ugyldig. Vi viser her til Gulating lagmannsretts rettskraftige kjennelse av 27. juni 2014 som fastslår at konsesjonsvedtaket er fattet på feil grunnlag og dermed er ugyldig.

Lovstridige forskriftsendringer

I gjeldende forslag om endring av verneforskrift for Sjørdalen naturreservat foreslås det nye bestemmelser der man ønsker å tillate oppføring av ny 420 kV-kraftlinje gjennom reservatet i samsvar med Olje- og energidepartementets konsesjonsvedtak. Det foreslås i tillegg en ny bestemmelse om å tillate oppgradering/fornyning av kraftledninger for heving av spenningsnivå og øking av linjetverrsnitt når dette ikke fører til vesentlige fysiske endringer i forhold til verneformålet.

Miljødirektoratet skriver selv at *«Oppføring av ny 420 kV-kraftlinje er vurdert å kunne påvirke verneverdiene nevneverdig, og å være i strid med verneformålet. Området er allerede påvirket av eksisterende inngrep, men etablering av ny 420 kV-linje gjennom området fører til både bredere ryddegater og større master og mastepunkt, noe som vil føre til en økt samlet belastning for verneområdet.»*

Barskogsreservatet skal fungere som referanseområde for urørt skog. Å tillate ny kraftlinje gjennom verneområdet og oppgradering av denne og eksisterende linjer er klart i strid med selve verneformålet i verneforskriften. Formålet med vernet er å «sikre eit skogområde med alt naturleg plante- og dyreliv. Av spesielle kvalitetar kan nemnast at furuskogområdet har uvanleg sterkt urskogpreg» (§ III). Det står i tillegg i § IV at vegetasjonen og dyrelivet, herunder reirplasser og hiområder, er fredet mot skade og ødeleggelse. Det er ikke tillatt å iverksette tiltak som kan endre naturmiljøet, som for eksempel oppføring av bygninger, anlegg og faste innretninger. Formålet med naturreservater å beskytte truede og viktige naturområder mot inngrep. Bygging av en ny kraftlinje gjennom et eksisterende verneområde er direkte i strid med de verdiene et naturreservat er ment å ivareta.

Bestemmelser i et naturreservat som tillater inngrep som går direkte utover verneformålet er i strid med § 37 i naturmangfoldloven som sier «I et naturreservat må ingen foreta noe som forringer verneverdiene angitt i verneformålet. Et naturreservat kan totalfredes mot all virksomhet, tiltak og ferdsel.» En kraftlinje er ikke, og vil ikke noen gang bli, i samsvar med skogvern. Vi mener Miljødirektoratet ikke har hjemmel til å lage bestemmelser som er i strid med verneformålet i en verneforskrift.

Det finnes alternativer

I denne saken er det ikke snakk om kraftledning eller ikke, det gjelder ikke ja eller nei til å sikre kraftforsyning til Midt-Norge. Det finnes alternativer, og NVE gav i sin tid konsesjon til å legge kraftlinjen utenfor verneområdet og gjennom Førdedalen.

En prinsipielt viktig sak

Natur og Ungdom, SABIMA og Naturvernforbundet velger å engasjere oss spesielt i denne prinsipielt viktige saken fordi vi mener en forskriftsendring med formål å tillate inngrep i et naturreservat vil kunne skape presedens for kommende kraftnett- og energiutbygginger og betydelig svekke betydningen av vern.

Norge har vedtatt og ratifisert en rekke konvensjoner og lover som skal bidra til å stanse tap av naturmangfold. Utbygging av kraftnett må gjøres på en måte som ivaretar hensynet til verdifull natur, i tråd med våre internasjonale forpliktelser knyttet til blant annet konvensjonen om biologisk mangfold (CBD) om å stanse tap av arter innen 2020. Ved å tillate utbygging i områder som er omfattet av de strengeste verneformer signaliserer man at hensynet til energiforsyning vil alltid komme foran hensynet til naturverdier, uansett omfang av konsekvensene ved tiltaket.

Vi ber Miljødirektoratet om å ivareta nasjonale naturverdier og trekke tilbake forslaget til forskriftsendring for Sjørdalen naturreservat.

Vennlig hilsen

Arnstein Vestre
leder Natur og Ungdom

Lars Haltbrekken
leder, Naturvernforbundet

Christian Steel
generalsekretær i SABIMA